

קול צופיין

קול צפ"יך נשאוך קול יחדו ירננו

גיליון מס' 1031

תולדות תשפ"א | השיעור השבועי מיסודו של מרן הראשון לציון הרה"ג המקובל האל-קי הרב **מרדכי אליהו** זצוק"ל

השיעור נמסר ע"י הרה"ג **שמואל אליהו** הרב הראשי של צפת

גִּשְׁם נְדָבוֹת תְּנִיף אֱלֹקִים מהלכות גשמים

תשובתו של עשו

יעקב ועשו – ישראל והעמים

בפרשה הקודמת הזכרנו שישמעאל עשה תשובה בסוף ימיו, ומעשה אבות סימן לבנים. גם על האומות אנו אומרים כי באחרית הימים יתקיים בהם "הריעו לה' כל הארץ", ואנו מזכירים את זה בתפילת שחרית לפחות 20 פעמים. השאלה היא האם עשו עתיד לחזור בתשובה או לא. בפרשת "וישלח" אנחנו רואים את עשו ויעקב חיים בשלום זה עם זה, מתחבקים ומתנשקים. השאלה היא מה יהיה איתם באחרית הימים.

בְּשֵׁמֹחַ כָּל הָאָרֶץ שְׂמֹמָה אֶעֱשֶׂה לָךְ

כולנו מכירים את הפסוק מעובדיה שאומר כי לעתיד לבוא אדום ועשו יבואו במושפט "ויעלו מושעים בְּהַר צִיּוֹן לְשֹׁפֵט אֶת־הָרַע עֲשׂוֹ וְהָיְתָה לְה' הַמְּלִיכָה" (א. כא). "וַיֵּן הָיְתָה לָךְ אֵיבֶת עוֹלָם וַתִּגַּר אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל עַל־יְדֵי־חֶרֶב בְּעֵת אֵיזֶם בְּעֵת עֲנֹן קָץ" (יחזקאל לה ה). לכן "כִּי זָבַח לְה' בְּבִצְיָהּ וַיִּטְבַּח גְּדוֹל בְּאֶרֶץ אֲדוֹם" (ישעיהו לד). וגם כשכל האומות ייהנו מהטוב והאור של ימות המשיח, עשו ישלם מחיר יקר. "כֹּה אָמַר אֱ־דְנִי ה' כְּשִׁלְחֹת כָּל־הָאָרֶץ שְׂמֹמָה אֶעֱשֶׂה־לָךְ" (יחזקאל לה יד). ועל זה אנו מתפללים "ומלכות הרשעה מהרה תעקר ותשבר ותכלם ותכניעם במהרה בימינו".

הקשר בין רומא והנצרות לעשו ואדום

חכמינו בגמרא אמרו שאדום בימינו זו רומא. שבתחילה ברחו הנוצרים תלמידי ישו לנחלת אדום שבעבר הירדן המזרחי, משם בא הורדוס. אחר כך הם הוגלו לרומא ונרדפו על ידי הרומאים עובדי האלילים. בימי הקיסר קונסטנטינוס השתלטה הנצרות על רומא עד היום הזה. על הקשר שבין עשו הוא אדום לרומא התנבא יצחק בפרשה ואמר: "הנה משמני הארץ יהיה מושבך" (בראשית כז, טז), ודרשו חכמינו "או איטליא של יון" (ב"ר סו, ו), שזו רומא (מגילה ו, ב). על הקשר בין דינה של רומא לדינה של אדום אמרו חכמינו בגמרא: "אמר ריש לקיש: שלש טעיות עתיד שרו של רומי לטעות, דכתיב: 'מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה', טועה - שאינה מולטת אלא בצר (בעבר הירדן המזרחי). והוא גולה לבצרה (עיר

המלוכה); טועה - שאינה קולטת אלא שוגג, והוא מזיד היה; טועה - שאינה קולטת אלא אדם, והוא מלאך הוא" (מכות יב א. וכתב האברבנאל כי גם מפרשי כתבי הקדש אשר לנוצרים אומרים כי הם ממישיכי דרכה של אדום. לדוגמא ניקולאו המפרש הגדול של כתבי הקודש שלהם).

הטוב בעשו - חכמת המלוכה

חכמינו לימדו שיש בעשו שורש טוב וקליפה גדולה. לעתיד לבוא יבורר אצלו הרע מהטוב. לכן ראשו של עשו קבור במערת המכפלה (סוטה יג ע"א), ובמדרש מספר על חושים בן דן שהרגו לעשו. "שלף את הרבו והתיז את ראשו של עשו ונכנס הראש לתוך מערת המכפלה ואת גוייתו שלח לארץ אחוזתו בהר שעיר. מה עשה יצחק? אחז בראשו של עשו והיה מתפלל לפני הקב"ה ואמר לפניו: רבון כל העולמים יתן רשעו בל למד צדק. יוחן רשע זה שלא למד כל המצוות שבתורה שנאמר בל למד צדק. ועל ארץ ישראל ועל מערת המכפלה בעול הוא מדבר שני בְּאֶרֶץ נְחֹתָיו יְעוֹל. השיבתו רוח הקדש ואמרה אני לא יראה גאות ה' שנאמר ובל יראה גאות ה'" (פרקי דרבי אליעזר).

מסביר הרב יהונתן אייבשיץ "וזה היה ענין יעקב שהביט בפני עשו, כי בפני עשו היו ניצוצי קדושה, ולכן נאמר עליו (בראשית כח-כט) 'כי ציד בפיו'. שיצחק הרגיש כי בראשו קדושה, ולכן היה ראש עשו במערת המכפלה, כי ראשו היה בו מהקדושה, ולכן הביט יעקב בו ללקט ניצוצי הקדושה" (יערות דבש חלק ראשון - דרוש ז).

וְהִסְרֵתִי דְמִיּוֹ מִפִּיּוֹ וְשִׁקְצִיּוֹ מִבֵּין שְׁנָיו

ליקוט ניצוצות הקדושה יהיו על ידי הסרת הרצחנות והעבודה זרה שלהם, כך כתוב בגמרא. "אמר רבי יוסי בר חנינא: מאי דכתיב וְהִסְרֵתִי דְמִיּוֹ מִפִּיּוֹ וְשִׁקְצִיּוֹ מִבֵּין שְׁנָיו וְנִשְׁאַר גְּסֵהוּא לְאַלְהֵינוּ? וְהִסְרֵתִי דְמִיּוֹ מִפִּיּוֹ - זה בית במיא שלהן (שעסק ברצחנות), וְשִׁקְצִיּוֹ מִבֵּין שְׁנָיו, זה בית גליא שלהן (שעסק בעבודה זרה), וְנִשְׁאַר גְּסֵהוּא לְאַלְהֵינוּ - אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבאדום. וְהָיְתָה כְּאֵלֶּף בִּיהִנֵּה וְעֶקְרוֹן כִּיבוֹסִי - אלו תראטריות וקרקסיות שבאדום שעתידין שרי יהודה ללמד בהן תורה ברבים" (זכריה פרק ט. מגילה ו ע"א).

לפרטים
052-7695508

מקווה הטהרה המהודר ביותר
עפ"י שיטתו של מרן הרב זצ"ל

ובאמת אירופה מתנערת והולכת מהרצחנות שליוותה אותה כל ההיסטוריה עד השואה, מתנערת והולכת מהעבודה זרה של הנצרות הקתולית, ולא עוד אלא שבאמצעות השליטה שלהם בעולם הם הקימו בתקופה הקולוניאליסטית מושבות רבות בעולם שלימדו את העולם לסור מהאלימות שהיו שקועים בה אלפי אלפי שנים וללכת לנצרות שמכינה אותם לימות המשיח.

כן מביא הרמב"ם על הנצרות שעם כל הקלקול שבה היא מביאה את העולם יותר מוכן לימות המשיח. "וכל הדברים האלו של ישוע הנצרי ושל זה הישמעאלי שעמד אחריו אינן אלא לישר דרך למלך המשיח ולתקן את העולם כולו לעבוד את ה' ביחד. שנאמר: "כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה' ולעבדו שכם אחד". כיצד? כבר נתמלא העולם כולו מדברי המשיח ומדברי התורה ומדברי המצוות ופשטו דברים אלו באיים רחוקים ובעמים רבים ערלי לב, והם נושאים ונותנים בדברים אלו ובמצוות התורה. אלו אומרים מצוות אלו אמת היו וכבר בטלו בזמן הזה ולא היו נוהגות לדורות, ואלו אומרים דברים נסתרות יש בהם ואינן כפשוטן וכבר בא משיח וגלה נסתריהם. וכשיעמוד המלך המשיח באמת ויצליח וירום וינשא מיד הם כולן חוזרין ויודעים ששקר נחלו אבותיהם. ושנביאיהם ואבותיהם הטעום" (רמב"ם הלכות מלכים פרק יא, והושמט הקטע הזה מהספרים שהורפסו תחת יד הנוצרים, והוחזר היום).

התהליך זה התרחש ממש לפני הקמת המדינה. עם סיום השלב האימפריאליסטי שלהם קמה מדינת ישראל.

זה מה שאמרו חכמינו במדרש "אמר רבי שמעון בן לקיש 'הנה טוב מאד' - זו מלכות שמים, 'הנה טוב מאד' - זו מלכות הרומיים, וכי מלכות הרומיים טוב מאד אתמהא? אלא שהיא תובעת דקיון של בריות, שנאמר (ישעיה מה) 'אנכי עשיתי ארץ, ואדם עליה בראתי' (בראשית רבה בראשית ט יג).

מהלכות גשמים

מוקצה בגשם ובשלג

מייא בעבים מינד נייד

גשם אינו מוקצה ואם הוא ראוי לשימוש - מותר להשתמש בו. כך כתוב בשולחן ערוך: "מותר ליתן כלי תחת הדלף בשבת, ואם נתמלא שופכו ומחזירו למקומו; והוא שיהא הדלף ראוי לרחיצה, אבל אם אינו ראוי - אסור" (שלה סעיף ח). והטעם כתב ב"בית יוסף" בשם רב צמח גאון כי המים לא נולדו אלא היו קיימים בעננים גם קודם ירידתם. ולכן "מטר היורד בשבת וביום טוב אף על גב דמאתמול לא היו עבים - מותר לרחוץ ולשתות מהם דאסיקנא (עירובין מו ע"א) 'מייא בעבים מינד נייד' ולא הוי מוקצה" (ב"י על או"ח סימן שי). וכן כתב במשנה ברורה "דאין על המטר היורד שם מוקצה או נולד, ויכול לשתותו או לרחוץ ממנו. והוא הדין אם הוא ראוי רק לשתית בהמה" (משנ"ב סימן שלה ס"ק ל).

שלג אינו מוקצה

כן כתוב בגמרא שמותר להשתמש בשלג בשבת. אמנם יש שאלה אם מותר לרסק שלג בשבת או שזה נחשב לאיסור דש (שבת נא, א). וכך צידד הגר"ש אלישיב שאינו מוקצה. וכן פסק בשמירת שבת כהלכתה (פרק טו, סעיף מד) בשם הגרש"ז אויערבך.

אולם, הגר"מ פינשטיין זצוק"ל סבר שדין זה היה נהוג בזמנם שהיו משתמשים בשלג לשתיה והיו שואבים מים מהבארות שבחצרותיהם מדי יום. מה שאין כן בזמננו שאין לנו כל שימוש בשלג היורד על הארץ, לכאורה השלג הוא מוקצה, כשם שאבנים ועפר שאינם ראויים לכלום וממילא דינם כמוקצה מחמת גופן.

לעבור בשלולית

לא להיכנס לאמת מים אלא לקפוץ מעליה

ואע"פ שמי הגשמים אינם מוקצה, צריך אדם להיזהר לא להתרטב במי גשמים, שלא יבוא לידי סחיטה. ואין הדברים אמורים שאסור לאדם ללכת בגשם שלא יתרטב. אלא שלא ייכנס לתוך אמת מים. וכך בשולחן ערוך "היה הולך והגיע לאמת המים יכול לדלגו ולקפוץ עליה אפילו אם היא רחבה שאינו יכול להניח רגלו ראשונה קודם שיעקור שנייה, ומוטב שידלג ממה שיקפנה מפני שמרבה בחלוק; ואסור לעבור בה, שלא יבא לידי סחיטה" (שא סעיף ג).

ההולך לדבר מצוה - מותר לעבור במים אף בחזרה

אמנם אם אדם הולך לבית הכנסת או אם "היה הולך לדבר מצוה כגון: להקביל פני רבו או פני מי שגדול ממנו בחכמה, יכול לעבור בה ובלבד שיעשה שינוי כגון שלא יוציא ידו מתחת שפת חלוקו, כדי שישכור ולא יבא לידי סחיטה" (שא ס"ע ד). ומותר גם לחזור דרך אותה אמת מים, שאם לא תתיר לו לחזור - הוא לא ילך גם לכתחילה. "ההולך לדבר מצוה - מותר לעבור במים אף בחזרה, כדי שלא תהא מכשילו לעתיד לבא" (ה). אמנם אם היה הולך לדבר רשות - מותר לעבור בהליכתו, אבל אסור בחזרתו. "ההולך לשמור פירותיו מותר לו לעבור במים בהליכה, אבל לא בחזרה" (ו). "דשמירת ממונו נמי הוי קצת מצוה. ומכל מקום לא התירו בחזרה דאינו דבר מצוה כל כך" (משנ"ב שם).

וכל זה הוא באמת מים שיש בה עומק. אבל בשלולית קטנה שיש בכבישים ובמדרכות, אין חובה לעקוף כל אחת אלא אם יש חשש שיירטבו בגדיו עד כדי ספיגה. וכן כתב הרמ"א (שא מו) "ואסור לילך בשבת במקום שיוכל להחליק וליפול במים, שמא ישרו כליו ויבא לידי סחיטה".

ייבוש בגדים

מי שבגדיו נרטבו - מותר להמשיך ללבוש אותם

אדם שדרך על שלולית בשבת והגרביים והנעליים שלו נרטבו מאוד, וכן מי שהלך בדרך וירדו עליו גשמים ונספגו בגדיו במים, מותר לו להמשיך ללכת בהם. "מי שנשרו כליו במים, הולך בהם ואינו חושש שמא יבא לידי סחיטה" (שו"ע סימן שא סעיף מה). למרות שהוא סוחט בכל צעד שלו מפני שאין לו כל שימוש בסחיטה, המים שיוצאים הולכים לאיבוד, ומה שנתר מהם חוזר ונבלע בבגד.

כן הדין באדם שבגדיו נרטבו מאד מהגשם או מדברים אחרים - מותר לו להוריד את הבגדים הרטובים למרות שהוא סוחט כשהוא תופס בבגד על מנת להוריד אותו.

תלייה לייבוש

ואסור לתלות את הבגדים לייבוש על חבל מפני מראית העין. "ולא ישטחם לנגבם, מפני מראית העין, שלא יחשדוהו שכבסן בשבת. ואפילו בחדרי חדרים, שאין שם רואים, אסור". (שו"ע שא מה).

ולכן לא תולים אותם על מתקן ייבוש בגדים שנמצא בתוך הבית. אבל מותר לתלות את הבגדים הרטובים על מתקן שבו תולים בדרך כלל מעילים וכד'. שבוה אין חשש של מראית עין שתולה את הבגד לייבושו.

בגדים השרויים במים, אסור לנגבם סמוך לאש

וצריך להיזהר שלא לשים בגדים שהתרטבו ליד האש. שכך כתב בשולחן ערוך "בגדים השרויים במים, אסור לנגבם סמוך לאש" (שא מו) שמא המים יתבשלו ויתחממו. ואם הוא עומד ליד האש במקום שאין היד סולדת בו - מותר להתחמם מול האש (מג"א כה"ח שא ס"ק רסג). אבל אם הוא עומד במקום שהיד סולדת בו, אסור.

מותר לגבר לקחת מטרייה של אישה באופן זמני, כי אינו מתכוון לקישוט אלא להגן עליו מהגשם. אבל לעטות מסיכה ורודה, שהיא בגדר לבוש, לדעת הבן איש חי אסור

האם מותר לאיש להשתמש במטרייה של אישה?

"לא ילבש" - גם בכלים וגם במלבושים

בשולחן ערוך (יורה דעה סימן קפב סעיף ה) מבואר שאיסור "לא ילבש" הוא בין במלבושים ובין בתכשיטים ובין בדברים שאינם תכשיט ומלבוש. "לא תעדה אשה עדי האיש, כגון שתשים בראשה מצנפת או כובע או תלבש שרון וכיוצא בו (ממלבושי האיש לפי מנהג המקום ההוא), או שתגלח ראשה כאיש. ולא יעדה איש עדי אשה, כגון שילבש בגדי צבעונים וחלי זהב במקום שאין לובשין אותם הכלים, ואין משימין אותו החלי אלא נשים".

וכתב הרמ"א בשם ה"בית יוסף" שהאיסור הוא גם אם הגבר לובש בגד אחד של האשה. "ואפילו באחד מן הבגדים אסור, אף על פי שניכרים בשאר בגדיהם שהוא איש או אשה".

לבישה ארעית

אמנם אם מדובר בלבישה ארעית שלא לצורך קישוט - מותר. וכן כתב הט"ז (יורה דעה סימן קפב ס"ק ד) "לא תעדה אשה. משמע דרך עידוי וקישוט אסור, אבל אם עושה כן מפני החמה או צינה או גשמים - אין איסור. כן נראה לי פשוט", ויש מחמירים.

ומקורו בספרי "וכי מה בא הכתוב ללמדנו יכול שלא תלבש אשה כלים לבנים והאיש לא יתכסה צבעונין? תלמוד לומר 'תועבה' דבר המביא לידי תועבה. זהו כללו של דבר שלא תלבש אשה מה שהאיש לובש ותלך לבין האנשים, והאיש לא יתקשט בתכשיטי נשים וילך לבין הנשים". (תצא פסקא רכו).

אחר שכתב הט"ז את ההיתר הביא את דברי הב"ח שהיה חמיו. "ומורי חמי ז"ל כתב שיש לאסור את זה והביא ראיה ממה שכתב ר"א ממיץ לאסור לעשות כן מפני שמחת חתן או כלה והשומע לאסור תבוא עליו ברכה כי יש הרבה ממשולות חס ושלום מזה כשהולכין ביחד בלי היכר איש או אשה".

מטרייה ארעית

בשו"ת תורה לשמה (סימן ריז) כתב להחמיר בלבישת בגד אפילו אם זה באופן ארעי, אבל התיר לאישה להשתמש בכלי של גבר באופן ארעי וכן להפך. ומקור דבריו הוא מהגמרא במסכת שבת שעוסקת בטבעת של גברים שיש עליה חותם. ובטבעות של נשים שבדרך כלל אין עליהן חותם.

ובגמרא "פעמים שהאדם נותן לאשתו טבעת שיש עליה חותם להוליכה לקופסה ומניחתה בידה עד שמגיע לקופסה ופעמים שהאשה נותנת לבעלה טבעת שאין עליה חותם להוליכה אצל האומן לתקן ומניחה בידו עד שמגיע לבית האומן". טבעת עם חותם של גברים לפעמים נמצאת אצל

האישה כשהבעל מבקש ממנה לשים את הטבעת בקופסה. במקרים כאלה אם הבעל יענוד את הטבעת שלו בשבת - הרי זה תכשיט ומותר. אבל לאישה טבעות כאלה אינן תכשיט ואם היא הוציאה את הטבעת באופן זה בשבת - חייבת. וכן להפך בטבעת של אשה לגבר.

מכאן למד הבן איש חי שאישה שעונדת טבעת של גבר - לא עוברת על "לא ילבש" כי זה ארעי. "כיון שאינו מתכוין לקשוט". והביא מקור מהב"ח שכתב דאין איסור אלא דוקא כשלושב בגד העשוי לנוי אבל בגדים שאין עשוין לנוי ולקשוט אין בלבישתם איסור (ב"ח י"ד קפב). וכתב "והנה אף על גב דיש לפקפק לאסור במלבוש גמור אף על פי שלובשו להגין מן הגשמים, מ"מ בדבר שהוא תכשיט ואינו מלבוש מוכח מדין מראה ושער ערוה דאין לאסור אלא אם מתכוין לקשוט אבל אם אין כוונתו כלל לקשוט - שרי".

לפי זה מותר לגבר לקחת מטרייה של אישה באופן זמני, כי אינו מתכוון לקישוט אלא להגן עליו מהגשם. אבל לעטות מסיכה ורודה, שהיא בגדר לבוש, לדעת הבן איש חי אסור. ולדעת הב"ח מותר כיוון שלא מתכוון להתקשט בזה אלא לשימוש של הגנה.

דין אוהל בשבת מפני הגשמים

ניסוי נגדים התלויים לייבוש

מותר להשאיר על החבלים כביסה שתלויה שם מערב שבת, ואין בכך מראית עין כיוון שלא תולה את הבגדים בשבת. אם בשבת מתחיל לרדת גשם על הכביסה שתלויה על החבל - מותר לכסות אותה בניילון, שזה כמו שמיכה שאדם מתכסה בה. שאין בין השמיכה לבין האדם המתכסה בה רווח שאפשר לקרוא לו אוהל.

גגון של עגלה

עגלות התינוקות שיש עליהם גגון שנמתח ומתקפל - מותר לפתוח אותן ולפרוס אותן בשבת, כיוון שגם כשהוא סגור הוא מאהיל ברוחב טפח. וכל דבר שהוא אוהל ארעי שכבר פרוס טפח מותר להוסיף עליו.

שכך כתב בשו"ע (סימן שטו ב) "עצים שתוקעין ראשן האחד בדופן הספינה וכופפין ראשן השני בדופן השני של הספינה, ופורסין מחצלת עליהם לצל, אם יש ברחבן טפח, או אפילו אין ברחבן טפח אם אין בין זה לזה ג' טפחים - חשיבי כאוהל ומותר לפרוס עליהם בשבת מחצלת, דהוי ליה תוספת אהל עראי ושרי; ומטעם זה מחצלת פרוסה כדי טפח, מותר לפרוס שאר המחצלת בשבת. וטפח שאמרו, חוץ מן הכריכה". אבל להתקין בשבת גגון על העגלה - אסור.

כובע שרהב טפח

בימינו יש כאלה שנוהגים ללכת עם כובעים שיש להם שוליים שהם רחבים מטפח. ובאמת זו בעיה גדולה שלא ברור למה מקילים באיסור שבת שהשו"ע פסק לאיסור על סמך דברים מפורשים בגמרא. "ואמר רב ששת בריה דרב אידי: האי סיאנא (כובע) שרי. והאיתמר: סיאנא אסור! - לא קשיא, הא - דאית ביה טפח, הא - דלית ביה טפח. (אם יש בשולי הכובע טפח - אסור. ואם אין - מותר) אלא מעתה, שרביב בגלימא טפח הכי נמי דמייחב? אלא לא קשיא, הא - דמיהדק, הא - דלא מיהדק". מקשה הגמרא: אם כן, גם טלית שנפרסת לפעמים יש טפח רוחב בפריסה שלה? ועונה הגמרא כי בגד הוא גמיש ולא נשאר כאוהל. אבל כובע הוא קשיח (שבת קלח ע"ב).

השולחן ערוך (סימן שא סעיף מ) פסק לאיסור "כובע שהוא מתפשט להגן מראשו טפח, אסור להניחו בראשו אפילו בבית, משום אוהל". והמשנה ברורה התפלא איך בימינו הולכים בחורי ישיבות בשבת עם כובעים שיש בשוליים שלהם יותר מטפח. וענה כי הם סומכים על שיטת רש"י שמסביר בגמרא כי הגמרא בתירוץ השני חזרה בה. אבל באמת המשנה ברורה לא מקבל את הפסק הזה שלא פסקו כן לא השו"ע ולא הרמ"א. ועל כן כתב "ובמקום שלא נהגו להקל בזה בודאי יש להחמיר כדעת השו"ע [שהיא ע"פ דעת הר"ה והרמב"ם והערות והר"ת והרה"מ] שלא ללבוש בשבת קאפעלו"ש רחב כזה וגם בכתבי האר"י אוסר בקאפלו"ש".

ברכת רעמים וברקים

כל זמן שלא נתפזרו העבים

בשולחן ערוך (רכז) כתוב כי על הברקים ועל הרעמים ועל רוחות שנשבו בזעף, על כל אחד מאלו, אומר: בא"י אמ"ה עושה מעשה בראשית; ואם ירצה יאמר: בא"י אמ"ה שכחו וגבורתו מלא עולם". ואומרים אותם פעם אחד בכל יום כל עוד לא התפזרו העננים. "כל זמן שלא נתפזרו העבים נפטר בברכה אחת; נתפזרו בין ברק לברק ובין רעם לרעם, צריך לחזור ולברך".

מנהג הבן איש חי

בבן איש חי (פרשת עקב טז) כתב "על הברקים מברך, ברוך עושה מעשה בראשית, ועל הרעמים מברך, ברוך שכווח וגבורתו מלא עולם, ומן הדין

על הברירור
שיהיה בעשו
לעתיד לבוא
נאמר בגמרא
כי הוא כולל
גם הסרת
הרצחנות
שלהם וגם
הסרת העבודה
זרה שלהם.
ובאמת אירופה
מתנערת
והולכת
מהרצחנות
שליוותה אותה
כל ההיסטוריה
עד השואה

חייב העליון לתקן את המעויבה

ובמשנה כתוב שחובת בניית הרצפה שבין שני דיירים היא על שניהם. "רבי יוסי אומר: התחתון נותן את התקרה, והעליון את המעויבה" (ב"מ קטז: רמ"א קסד סעיף א). על כן כתב הב"ח (קנה ז): "ומיירי (הריב"ש) במי גשמים שבאל לשם שלא בפשיעת בעל העלייה כגון גשם שוטף, אבל אם הוא פושע שלא תיקן הגג על בעל העלייה לתקן" (שו"ת רשב"א ב קצט). ויהי רצון שנזכה ויקוים בנו "גִּשְׁמֵם נְדָבוֹת תַּנְיִן אֱלֹקִים נִחְלָתָךְ וְנִלְאָה אֶתָּה כוֹנְנֶתָה" (תהילים סח, ז). אמן ואמן.

סיפורים על הרב זצ"ל

זהירות משעטנו

סיפור הרב אברהם דוד, רב קהילה בלונדון, כי כשהרב זצ"ל שהה באנגליה זה היה בתקופת החורף הקשה. הם הציעו לרב מעיל, אבל הוא לא רצה ללבוש אותו מטעמים שלו. באותו יום ירד גשם עז, אבל הרב הגיע לבית הכנסת יבש לגמרי. זה פלא גדול, שכן כל מי שהגיע אחריו הגיע רטוב עד לשד עצמותיו.

סיפור דומה מספרת הרבנית שתחיה, על ביקור שהיה להם בקנדה בקהילות היהודיות בשבת. וכך מספרת הרבנית: ירד גשם זלעפות, והמרחק בין המקום בו שהינו לבית הכנסת, היה גדול. הביאו לרב זצ"ל מעיל, אך הרב סירב ללבוש אותו כי חשש משעטנו. הרב ראה שדאגתי לו ואמר לי לא לדאוג. ובאמת כשהרב הגיע לבית הכנסת הוא היה כולו יבש. כאילו שהיה עליו מגן שקוף. נעליו היו אמורות להיות ספוגות במים, אך גם הן נותרו יבשות. שאלתי אותו: איפה כל הטיפות?

הרב אמר לי בחיוך: הלכתי בין הטיפות, ואחר הוסיף בלחישה שלא אשאל את השאלה הזאת בקול. אחר כך כבר לא שאלתי יותר.

שבגללי לא ירד גשם?

סיפור הרב משה הררי: בליל שבת חורפי וסוער במיוחד, יצא הרב זצ"ל ל"שלוש זכר" אצל אחת המשפחות בשכונת קריית-משה. לאחר שביקר את המשפחה, המשיך לבית הכנסת לתפילת הבקשות, כמנהג הספרדים בליל השבת של החורף. באותה שבת היה מאוד גשום. אנחנו ליוונו את הרב וראינו כי כל הזמן ירד גשם, פרט לשעה שבה הרב היה הולך ברחוב. באותן דקות שהרב היה הולך ממקום למקום, הגשם הפסיק. ברגע שהרב נכנס לתוך מבנה - הגשם הסוער התחדש. כשיצאנו מהבקשות בבית הכנסת ראינו, כצפוי, שהגשם פוסק. לא התאפקתי ואמרתי לרב: "אומרים עליך, הרב, שבכל פעם שאתה הולך בחוץ, הגשם פוסק, וכאשר אתה בבית - הגשם מתחדש". הרב הזדעזע. מייד הוא אמר: "מה פתאום? בגללי הגשם פוסק? אם זה תלוי בי, אני גוזר עכשיו שירד גשם".

באותו הרגע שהרב סיים את דבריו קרה דבר פלא. גשם זלעפות שלא נראה במקומינו בדרך כלל החל לרדת. הרב, שהיה ללא מעיל, נרטב כולו עד לשד עצמותיו, ואני כל כך הצטערתי שגרמתי לצדיק צער. גם בגלל שנרטב בגללי, וגם בגלל שגילתי את סודו.

תשובה כהלכה

אפשר לעשות כדי להתחזק באמונה שלי בקב"ה ולהסיר את הכעס הזה? את צודקת בכך שאנחנו עושים את כל מה שביכולתנו, אבל לא הכול תלוי בנו. ובאמת אויל זה נכון שיש דברים שהם לא במועדות ובשליטה שלנו. כמו פעולת הלב, מערכת העיכול, בניית השרירים והעצמות ועוד אלפי דברים אחרים חיוניים ביותר. קל להבין למה אלוקים ברא אותנו ולא נתן לנו לשלוט בפעולת הלב. הוא רצה שהדבר החשוב הזה לא יהיה נתון לרצונותיו המתחלפים של האדם. קל גם להבין למה אלוקים נתן לנו לשלוט על חלק מהפעולות. הוא רצה שנהיה שותפים ומועדים בתיקון העולם. לכן זה ממש נכון שאנחנו עושים את המאמץ, אבל לפעמים התוצאה היא בידי אלוקים. ואע"פ שזה נראה לנו לא כל כך צודק, זה ממש צודק. כנראה שהמבט של אלוקים הוא באמת הרבה יותר נרחב מהמבט שלנו. מכאן אני מגיע למה שאת קוראת "כעס". ואם תבונני תראי שהוא גם לא נכון, וגם נוקע את ההתפתחות הרוחנית שלך. את לא צריכה להיות במאבק עם אלוקים. הוא לא אויב שלך. הוא לטובתך ולטובת כולנו. אלא שהוא רואה את הדברים מנקודת מבט הרבה יותר כוללת ושלמה ולכן הוא לפעמים מחליט באופן שונה מסך. התפקיד שלך הוא לנסות להבין יותר את נקודת המבט שלו, לא לזעזע אלא להשתלב וכן לעלות עוד שלב בהבנה המציאות באופן שיותר קרוב להתבנת המציאות מצד הבורא.

צריך לברך בשם ומלכות, אך פה עירנו, נהגו לברך שתי ברכות אלו בלי שם ומלכות, וכתב לי ידידנו הרה"ג מהר"א מני נר"ו, דגם בעה"ק תוב"ב נהגו לברך בלי שם ומלכות". והטעם הוא כי לא בטוחים ברעם ובברק אם הוא משמים או ממקום אחר. ואם בטוחים בהם - יש נהגים לברך בשם ומלכות.

היכא דהשמים נטהרו, צריך לברך מחדש

כתב המשנה ברורה "ודוקא היכא דהשמים נטהרו וזכו לגמרי בין ברק לברק ואח"כ נתקדרו השמים בעבים ושמוע עוד קול רעם וברק צריך לברך מחדש עליהם דהוי מלתא חדתא, אבל היכא שנתפזרו העבים ע"י הרוח אחד הנה ואחד הנה ועדיין מעונן הרקיע - אז נפטר הכל ע"י ברכה הראשונה ואין צריך לחזור ולברך מחדש. ומשמע בירושלמי דדוקא באותו יום אבל ביום אחר בכל גוונא צריך לחזור ולברך".

ברכה תוך כדי דיבור

מברכים תוך כדי דיבור לרעם או לברק. שכך כתב השו"ע "היה יושב בבית הכסא ושמוע קול רעם או ראה ברק, אם יכול לצאת ולברך תוך כדי דבור, יצא; ואם לאו, לא יצא". וכתב המשנה ברורה (סימן רכו ס"ק יב) "ומכל זה נשמע דשיעור הברכה שעל רעמים וברקים הוא דוקא בכדי דיבור ואם עבר יותר מכדי דבור מעת שראה הברק או שמע הרעם שוב לא יברך על רעם וברק זה".

הלכות שכנים בגשם שדולף

מים שהעליון משתמש בהם

בגמ' בבא מציעא (ק"ז ע"א) מובא: "הנהו בי תרי דהוו דיירי, חד עילאי וחד תתאי. איפחית מעזיבה. כי משי מיא עילאי - אזלי ומזקי לתתאי". אדם שגר מעל חברו וכאשר שוטף את ידיו המים נשפכים דרך הרצפה לבית חברו, מי צריך לתקן את הרצפה? "רבי חייא בר אבא אמר: העליון מתקן, ורבי אלעי משום רבי חייא ברבי יוסי אמר: התחתון מתקן".

בשולחן ערוך נפסק: "היו מימי העליון יורדים על התחתון ומזיקין אותו, אם אין שם מעזיבה, בענין שכששופך מימיו מיד יורדים לתחתון ומזיקים אותו - חייב (העליון) לסלק היזקו. ואם יש מעזיבה שהמים נבלעים בה ואינם יורדים מיד, אלא לאחר מכאן יורדים ומזיקים, אינו חייב לסלק היזקו" (שו"ע חושן משפט סימן קנה, ד).

מי גשמים שעוברים דרכו

בשו"ת הריב"ש (סימן תקיז) כתב "אבל בנדון זה שמי הגשמים יבאו מאליהן ואין זה עושה בהן דבר. וגם לא ניהא ליה לזה שירדו שם, אין כאן גרייה כלל. ולא דמי לאבנו וסכיננו, שהניח בראש גגו ונפלו ברוח מצויה והיזקו שחייב לשלם (ב"ק ג'). דהתם ממונו הוא שהיזק ובפשיעתו שהניח במקום שברוח מצויה ילכו ויזיקו. אבל בנדון זה אינן ממונו ואינו חפץ לזכות בהן. וגם אינן יורדים בפשיעתו ואינן לא גירי ולא גרמא דגירי". ולכן העליון לא צריך לשלם על הנוק שעשו מי הגשמים שעברו דרכו. וכן פסק הרמ"א "וכל זה במי תשמיש דבעל עלייה ששופך על העלייה, אבל אם ירדו גשמים על העלייה ויורדין למטה, על הניזק לתקן שלא יזק".

מתוך K&S אהל. האם יש בעיה שבחורה תורנית תתחן עם בחור חילוני שהכירה, ויש ביניהם קשר טוב וחיבור? הבחורה טוענת שהיא תקפיד על תורה ומצוות, זה שבעלה יהיה חילוני זה לא יפגע בה לעמוד את ה'. האהבה היא דבר חשוב מאוד. אבל לצער, ראיתי הרבה מאוד בתים שלא החזיקו מעמד לאורך שנים, כי אחרי זמן קשה מאוד להסביר לילדים למה האבא לא הולך לתפילה כשהאימא חצה שהילד ילך, ולמה לברך כשהאבא לא מברך. והבעל, גם אם התגבר מספר חודשים, אח"כ קשה לו והוא דורש מאשתו דברים שאסורים. קשה לאישה להישאר בבית לבד בשבת כשהבעל הולך למשחק כדורגל או למועדון או למקומות אחרים. וזה לא טוב בשבילו ללכת לבד למקומות כאלה. קשה להשאיר את הבעל בבית כשהוא לא מאמין בזה. הרבה יותר קל להחליט החלטה קשה כעת, ולא להיגרר לתהום עמוקה הרבה יותר. אם הקשר הוא הדוק - צריך לעשות תנאי שהבחור ילך חצי שנה למסן מאיר לא בשביל לחזור בתשובה אלא בשביל שיכיר את העולם שמממנו באה אשתו. וחב האנשים הולכים למקום כזה והופכים לדתיים.

עומקות בתיקון העולם. יש לי קושי מסוים. אני משתדלת לעשות את המקסימום שלי כדי להתגבר עלי, אבל אני מרגישה שלא הכול תלוי בי, שבסוף זה בידי שמים. לכן מתוך הקושי אני מרגישה לפעמים כעס כלפי הקב"ה למה הוא גורם לי צער וקושי גדול. מה